

Perustuslakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaaliturvarahastojen säästöjen valtion ja kuntien talouden vahvistamiseen ohjaamista ja sairauspäivärahan muutoksia koskevaksi lainsäädännöksi

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaaliturvarahastojen säästöjen valtion ja kuntien talouden vahvistamiseen ohjaamista ja sairauspäivärahan muutoksia koskevaksi lainsäädännöksi (HE 123/2024 vp): Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitusneuvos Marjaana Maisonlahti, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Hannele Tanhua, sosiaali- ja terveysministeriö
- professori Toomas Kotkas

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- apulaisprofessori Anu Mutanen
- professori Kaarlo Tuori

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sairausvakuutuslakia ja säädettäväksi laki sairausvakuutusmaksujen maksuprosenteista vuonna 2025.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.12.2024. Niitä sovellettaisiin 1.1.2025 alkaen.

Esitykseen sisältyy lakiehdotuksen suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä koskeva jakso. Hallitus katsoo, että esitys voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä, mutta pitää kuitenkin suotavana, että esityksestä pyydetään perustuslakivaliokunnan lausunto.

Valiokunnan lausunto PeVL 42/2024 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

(1) Esityksellä ehdotetaan toteutettavaksi sosiaaliturvarahastoille lainsäädäntömuutosten vuoksi syntyvien säästöjen täysimääräinen kanavointi valtiolle ja kunnille vuoden 2025 alusta lukien. Lisäksi esityksessä ehdotetaan sairauspäivärahan, osasairauspäivärahan, luovutuspäivärahan ja kuntoutusrahan laskukaavaa muutettavaksi siten, että sairauspäivärahan laskusäännön mukaan määräytyvien päivärahaetuuksien vuositulon yläraja, joka oikeuttaa 70 prosentin korvaustasoon, alennetaan nykyisestä 35 769 eurosta 27 633 euroon, ja että tulorajan ylittävältä osalta sairauspäivärahaa karttuu nykyisen 20 prosentin sijasta 15 prosenttia. Muutoksen vuoksi vähintään 27 633 euron vuosituloon perustuvat päivärahat alenisivat nykytilaan verrattuna, ja kokonaisuudessaan päivärahaetusmeno vähenisi nykytilaan verrattuna.

(2) Ehdotetun sairauspäivärahan laskukaavan muuttamista koskevan sääntelyn valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin kannalta merkityksellisenä voidaan pitää erityisesti sitä, että esityksessä ei puututa vähimmäismääräisen sairauspäivärahan ja kuntoutusrahan tasoon, vaan ainoastaan niin sanottuun ansio-osaan.

(3) Perustuslakivaliokunta on viimeksi käsitellessään työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamista koskeneeseen hallituksen esitykseen (HE 13/2024 vp) sisältynyttä ehdotusta ansiopäivärahan maksamisesta alennettuna arvioinut sellaista ansioperusteisen etuuden ansio-osaan kohdistuvaa muutosta, jolla etuuden tuloperusteista ansio-osaa pienennettiin (PeVL 8/2024 vp, kappaleet 5 ja 6). Perustuslakivaliokunta on todennut, että työttömyysetuuksista työttömyyspäivärahan peruspäiväraha ja sitä suuruudeltaan vastaava ansiopäivärahan perusosa sekä työmarkkinatuki, joka täysimääräisenä on peruspäivärahan suuruinen, ovat perustuslain 19 §:n 2 momenttiin liittyviä sosiaaliturvan etusjärjestelmiä (PeVL 16/1996 vp, s. 1/II, PeVL 46/2002 vp, s. 2/I, PeVL 25/2013 vp, s. 2/II). Valiokunta on siten ansiopäivärahan ansio-osan maksuajan lyhentämistä koskevaa sääntelyä arvioidessaan todennut, ettei ansiopäivärahan ansio-osaa koskeva muutosehdotus vaikuta perustuslain 19 §:n 2 momentissa tarkoitettuun perustoimeentulon turvaan. Valiokunta ei pitänyt ehdotettua ansio-osan lyhentämistä ongelmallisena myöskään perustuslain 15 §:ssä turvatun omaisuuden suojan kannalta (PeVL 25/2013 vp, s. 2—3). Samat arviot koskevat myös nyt ehdotettua, ainoastaan niin sanottuun ansio-osaan puuttuvaa sääntelyä sairauspäivärahan laskukaavan muuttamisesta.

(4) Perustuslakivaliokunta on toistuvasti (esim. PeVL 19/2024 vp, kappale 7, PeVM 2/2024 vp, kappale 9, PeVL 9/2023 vp, kappale 6) kiinnittänyt huomiota hallituksen esitysten laatisohjeisiin. Niiden mukaan, jos lakiehdotuksen perustuslainmukaisuudesta tai suhteesta ihmisoikeussopimukseen on epäselvyyttä, esityksen suhdetta perustuslakiin koskevaan jaksoon on otettava säätämisyjärjestysarvion jälkeen omaksi kappaleekseen nimenomainen lausuma, jonka mukaan on suotavaa, että esitys saatetaan perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi. Lausumaa ei ohjeiden mukaan kirjoiteta, ellei esityksen arviointi perustuslakivaliokunnassa ole aidosti tarpeen tulkintaongelman takia. Valiokunta korostaa edelleen, että muissa kuin ohjeissa mainituissa epäselvyyksitilanteissa tällaista lausumaa ei tulisi sisällyttää perusteluihin.

Valiokunnan lausunto PeVL 42/2024 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Helsingissä 18.10.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Heikki Vestman kok
varapuheenjohtaja Vilhelm Junnila ps
jäsen Fatim Diarra vihr
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Atte Kaleva kok
jäsen Teemu Keskisarja ps
jäsen Johannes Koskinen sd
jäsen Jarmo Lindberg kok
jäsen Mats Löfström r
jäsen Paula Werning sd
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Jani Mäkelä ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Johannes Heikkinen